
A PÉNZHAMISÍTÁS NEMZETBIZTONSÁGI VONATKOZÁSAI

Prof. Dr. Gál István László és dr. Tóth Dávid *A pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai*¹ címen megjelent cikke részletesen foglalkozik a témakör alapjainak tisztázásával, történeti áttekintést ad a pénzhamisítás elleni küzdelem kialakulásáról és nemzetközi kitekintést is nyújt az intézményesített és nem intézményesített ellenintézkedések tekintetében.

A hivatkozott cikk ugyanakkor vitaindítónak is tekinthető, mivel a pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai nem értelmezhetők a nemzeti (állami) és nemzetbiztonsági érdekek vizsgálata nélkül, hiszen a gazdaságbiztonság a nemzetbiztonsági tevékenység kifejtésének egyik fő iránya.

Jelen írás célja tehát annak megfogalmazása, hogy a vitaindító cikkben megjelenítettek milyen kölcsönhatásban állnak a nemzetbiztonsági érdekekkel, mi az a szint, amely esetében már nemzetbiztonsági kockázatról beszélhetünk.² A szerző megkísérel egyúttal arra is választ adni, hogy a pénzhamisítás, mint eszközrendszer a hadtudományok rendszerében hogyan illeszkedhet bele többek között a hibrid³ hadviselés eljárásrendjébe.

A problémafelvetés kiterjesztése

A hivatkozott cikk szerzői megfogalmazzák azt a megállapítást, miszerint a pénzhamisítás valószínűleg egyidős a pénz megjelenésével, így az egyik legidősebb büntett, történetileg pedig „sértette az uralkodó pénzkibocsátási monopóliumát” és hűtlenségi bűncselekményként kezelték.

Ennél a résznél szükséges megkezdeni a vizsgálódást a tekintetben, hogy ha az uralkodó – a későbbiekben pedig értelemszerűen az állam – jogait sérti a pénzhamisítás⁴, akkor vajon mi az a pont, amelytől már a nemzetbiztonsági érdekek sérelméről beszélhetünk.

¹ GÁL István László – TÓTH Dávid: A pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai. Szakmai Szemle 2016. 4. szám pp. 158-176.

² GÁL – TÓTH i.m. 158.o.

³ A hagyományos hadviseléssel szemben az erősebb fél által bevezetett, a háború és a béke határának szándékos elmosásával, a nem-katonai eszközök (gazdasági, politikai, informatikai) célzott felhasználásával, a katonai erő rejtett alkalmazásával végrehajtott összkormányzati erő kifejtés.

⁴ A pénzhamisítás deliktumának jogi tárgyát a kriminalisták hasonlóan határozzák meg. Lásd.: KÖHALMI László: A pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmények. A pénz büntetőjogi fogalma. In: Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös Rész – Jogi Szakvizsga Segédkönyvek. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2008. 78.fejezet. pp. 388-394. (ISBN: 978-963-7296-56-7); MOLNÁR Gábor Miklós: A pénz-és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál: Büntetőjog II. (szerk. Busch Béla). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, pp. 660-680. (ISBN: 978 963 258 180 4); KARSAI Krisztina: A pénz-és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Kommentár a Büntető

A hűtlenségi bűncselekmények fogalmi szintű meghatározása tekintetében elmondható, hogy a jogfejlődés során eltérő tartalommal és értelmezéssel ruházták fel, ugyanakkor közös vonásnak tekinthető, hogy tárgya minden esetben az uralkodó – a későbbiekben az állam alkotórészei –, a fennálló rend vagy az ország területe voltak. Ilyen formában pedig adja magát az összehasonlítás a nemzetbiztonsági érdekekkel, amely mai fogalomhasználatunk szerint Magyarország függetlenségét és törvényes rendjét foglalja magába⁵. Nemzetbiztonsági érdek tehát többek között az ország – minden dimenzióban értelmezett – függetlensége és területi épségének fenntartása, politikai, gazdasági, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető leplezett törekvések felfedése és elhárítása, továbbá a törvényes intézmények működésének jogellenes eszközökkel történő megváltoztatására, vagy megzavarására – ide értve a pénzkibocsátás monopóliumának megsértését is – irányuló leplezett törekvések felderítése és elhárítása.

A hivatkozott cikk szerzői a nagy mennyiségű pénzhamisítás vonatkozásában azzal a megállapítással éltek, hogy a nagy mennyiségű hamis, vagy hamisított pénz forgalomba kerülése veszélyezteti az állam gazdasági rendjét és a pénzeszközök, valamint az árualap egyensúlyát. Az előzőekkel együtt pedig a pénzhamisítás általában sérti az állam pénzkibocsátási monopóliumát, a pénzforgalom biztonságát, továbbá a pénzbe, mint fizetőeszközbe vetett bizalmat. Összességében tehát a hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala tekintetében a nemzetbiztonsági érdek sérelme megállapítható.

A fenti gondolatmenetből levonható az a következtetés, hogy a pénzhamisítás mind történeti távlatokban vizsgálva, mind napjaink jogszabályait értékelve nemzetbiztonsági kockázatként került meghatározásra, attól függetlenül, hogy ezt az adott korszakban ebben a formában értelmezni lehetett-e vagy sem.

A pénzhamisítás nemzetbiztonságra gyakorolt hatása

Ha megfordítjuk a képet, akkor a pénzhamisítást és annak hatásait tekinthetjük a hibrid hadviselés eszközének is⁶. Tehetjük ezt azért, mert a fentiekben vázoltak szerint a pénzhamisítás nemzetbiztonsági érdeket sért.

Más állam – a hibrid hadviselést folytató állam – által létrehozott nagy mennyiségű, illetve huzamosabb időn át forgalomba hozott hamis pénz ugyanakkor a célország gazdaságának gyengítését és ezáltal a stratégiai (hadműveleti) cél elérését is támogathatja, különös tekintettel a pénzhamisítás költségének összetevőire:

1. A redisztribúciós költség nemzetbiztonságra gyakorolt hatása tekintetében legfontosabb tulajdonsága, hogy hosszabb távon a hamis pénz kiszoríthatja a valódi pénzt a forgalomból, amely így a későbbiekben látható módon a bizalmi költségek jelentős növekedéséhez vezethet.

Törvénykönyvhöz (szerk.: Karsai Krisztina), Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2013, pp. 817-830 (ISBN: 978 963 295 322 9).

⁵ a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 74. §

⁶ Magyarországi vonatkozású példa az 1925-ben kitört frankhamisítási botrány, amelynek során magyar jobboldali körök – feltehetően a legfelsőbb politikai vezetés tudtával – ezerfrankosok ezreinek hamisításával próbálták Franciaországon bosszút állni a trianoni békeszerződésért.

Fontos azonban megjegyezni azt is, hogy az egyének szintjén is van redisztribúciós költség, amennyiben az adott személynél derül ki, hogy bankjegye hamis, mivel az egyén elveszti annak értékét.

2. A prevenciós költségek – többnyire önkéntes vállalat alapján – a későbbi redisztribúciós költségek elkerülését célozzák. Kormányzati oldalról ezek rendészeti és bírósági, központi banki oldalról a bankjegyek technikai fejlesztéseivel kapcsolatos biztonsági intézkedések bevezetésének, míg az egyén és a vállalkozások oldaláról a pénzellenőrző eszközök és a felvilágosító tréningek költségeit jelentik.
3. A bizalmi költségek tekintetében egyértelmű a kép, mivel a pénznek csak akkor van értéke, ha a többség elfogadja azt fizetőeszközként. A hivatkozott cikk szerzői itt visszautalnak az 1999-es magyarországi esetre, amikor a nagy mennyiségű és kiváló minőségű hamis 5000 forintos bankjegyek forgalomba kerülése miatt a címletet ki kellett vonni a forgalomból.

A szerzők említést tesznek az USA Nemzeti Kutatási Tanácsának azon megállapításáról is, miszerint a pénzhamisítás *pszichológiai hatása* miatt meginoghat a bizalom a fizetőeszközben. Ugyanezen okra vezethető vissza a pénzhamisítás háború eszközeként való alkalmazása is a korábbiakban, amikor a Függetlenségi Háború alatt a brit kormányzat hamis pénz forgalomba hozatalával kívánta destabilizálni az amerikai kormányzatot. Történelmi példát is találhatunk tehát a pénzhamisítás háborús felhasználására, ugyanakkor az is könnyen belátható, hogy ez napjainkban más eljárás mód szerint kerülhetne csak alkalmazásra. Míg a korábbiakban a harc megvívása elsődleges szerepet töltött be a győzelem elérésében, addig napjaink hibrid hadviselési környezetében megállapítható, hogy a haderő bevetése, a konkrét harci cselekmények végrehajtása a végső eszköz. Eppen emiatt erősödik a hadműveletek mind gazdasági, politikai, társadalmi, mind informatikai (kiber) előkészítése, amely során a gazdasági felkészülés része lehet a célország pénzhamisítással történő destabilizálása, ezáltal első lépésben a gazdasági fölény megszerzése a későbbi stratégiai cél elérése érdekében.

Hasonló gazdasági fölény szerezhető meg a hirtelen és nagy mennyiségű hamis pénz forgalomba hozatalával is, hiszen a hirtelen megnövekedett vásárlóerő és az emiatt csökkenő kínálat inflációhoz vezet és erősíti a szürke- és feketegazdaságot. A gazdaságbiztonságra gyakorolt hatás tovább fokozható, amennyiben a „támadó” olcsó és keresett áruval árasztja el a célország piacait.

E módszerrel viszont nem csak a hibrid hadviselés általános fogalmak között értelmezett fajtája támogatható, hanem felhasználható olyan stratégiai célok elérésére is, mint a választások befolyásolása, vagy egy-egy fontos nemzetközi konszenzust igénylő kérdésben való nyomásgyakorlás.

A pénzhamisítással okozott károk

A hivatkozott publikáció sorra veszi a Magyar Nemzeti Bank éves bontású kimutatásait a Magyarországon történt forint- és valutahamisítások tekintetében, azonban ezek elemzésétől eltekintek, mivel ezidáig olyan eset a fent megjelenítetten kívül nem történt, amely nemzetbiztonsági szempontból relevanciával bírna.

Jelenleg lényegesebbnek tűnik az euróval kapcsolatos vizsgálat, mivel annak ellenére, hogy hazánk fizetőeszköze jelenleg a forint, függőségünk az Európai Unió közös valutájától nem elhanyagolható mértékű.

A hivatkozott írás szerzői az Europol és az Európai Központi Bank adatai alapján megállapították, hogy az euró 2002-es bevezetése óta a forgalomban lévő 913 milliárd euró értékű eredeti bankjeggyel szemben 500 millió euró értékű pénzhamisítás-eredetű kár tehető mérlegre. Ez az összeg az összes euró értékhez képest ugyan elhanyagolható – hiszen csak 0,05 %-át teszi ki a teljes mennyiségnek –, azonban azt is meg kell jegyezni, hogy e valuta hamisítása 2012 óta évről-évre 5-26% közötti mértékkel folyamatosan növekszik.

Nemzetbiztonsági szempontból, és a hibrid hadviselés oldaláról vizsgálva az euróhamisítást megállapítható, hogy mivel Magyarország Európai Unió- és ezáltal eurófüggősége jelentős, ezért a közös valuta elleni támadás – akár pénzhamisításon keresztül – jelentősen befolyásolja gazdaságbiztonságunkat és így nemzetbiztonsági érdekeink sérelmével jár. Egyúttal nem csak az mondható el, hogy jelentősen befolyásolja ezen érdekeinket, hanem az is, hogy a mag-európai országokhoz képest mért kisebb piaci bizalom miatt fokozottan éreznénk gazdaságunk teljesítményének visszaesését, mint a fenti államok.

Mikor és kinek éri meg?

A szerzők Cyril MONNET-ra⁷ hivatkozással leírták, hogy a pénzhamisításnak akkor lehet komoly inflációs hatása, ha a hamisított pénz előállításának költsége jelentősen csökken. Állami szereplő esetében ez némi újragondolásra szorul, hiszen általában az államoknak eleve rendelkezésére áll a szükséges mennyiségű és fejlettségű technológia más ország hamisított pénzének előállításához. Ugyanakkor állami szereplő esetében fel kell tenni a kérdést, hogy mi az az elérendő cél, amikor „megéri” ezt az eszközt választani.

A pénzhamisítás elleni küzdelem

A hivatkozott cikkben a pénzhamisítás elleni küzdelem eszközeiként az alábbiak kerültek megjelenítésre:

1. A büntetőjogi eszköz, amely ugyan a bűnözés elleni küzdelemben nagy jelentőséggel bírhat, azonban a nemzetbiztonsági érdek sérelmét célzó szándékos támadás esetén szinte semmilyen visszatartó erővel nem bír. Ugyanakkor pozitívumként értékelhető, hogy a pénzhamisítás visszaszorítására irányuló nemzetközi egyezmény⁸, amely megtiltja a pénznemek közötti diszkriminációt, esélyt ad arra, hogy a külföldön felderített pénzhamisítási magatartásokat⁹ is büntetni legyen szükséges.

⁷ Cyril MONNET: Counterfeiting and inflation. In: Working paper series. European Central Bank. No. 512 / August 2005. p. 5.

⁸ Genf, 1929. április 20., amely Magyarországon az 1933. évi XI. törvénycikkkel vált a jogrend részévé

⁹ A jelenleg hatályos Európai Unió szabályozás – az Európai Parlament és a Tanács 2014/62/EU irányelve – alapján a produktív, a disztributív és a pénzhamisítást elősegítő jellegű magatartásokat is.

2. A büntetőjogon kívüli eszközök:¹⁰

a. A bankjegyek gyártástechnológiájával kapcsolatos védelmi elemek (passzív eszköztár).¹¹

A bankjegyek védelmi rendszerét a jegybankok titokként kezelik, amelyek nemzetbiztonsági szempontú védelme kiemelt jelentőséggel bír a polgári elhárító szolgálatok részéről is, akár a banki dolgozók ellenőrzése, akár a megelőző műveleti intézkedések bevezetésének oldaláról.

b. A bankjegyekkel hivatásszerűen foglalkozók és az állampolgárok képzése (aktív eszköztár).

A banki dolgozók felkészítése tekintetében ismét kiemelendő a nemzetbiztonsági szolgálatok részéről bevezetendő intézkedések fontossága, amelyek ebben az esetben a felkészítést foglalják magukban a tekintetben, hogy a bankjegyek biztonsági elemeivel kapcsolatos információk védelme más állammal, illetve a bűnözői körökkel szemben súlypontot képeznek. Itt kell kiemelni a nemzetbiztonsági szféra állománya képzésének jelentőségét is, mind a pénzhamisítás nemzetstratégiai kérdései, mind technikája és technológiája vonatkozásában.

A pénzhamisítás elleni küzdelem intézményi oldala

Hazai viszonylatban a cikk szerzői az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főosztálya Korruptió és Gazdasági Bűnözés Elleni Osztályát, azon belül is a Pénzhamisítás Elleni Nemzeti Központi Hivatalt emelik ki, amely a Magyar Nemzeti Bankkal való együttműködés mellett elemzi és értékeli a pénzhamisítással kapcsolatos információkat, támogatja a nyomozásokat és részt vesz a nemzetközi bűnügyi együttműködés feladataiban. Nemzetbiztonsági szempontból azonban a hazai és külföldi eredetű jelentős pénzhamisítás esetében a polgári¹² – és illetékességi területén, tehát a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség érintettsége esetén a katonai – elhárító szolgálatok, külföldi eredetű esetében pedig a polgári¹³ és katonai hírszerző szolgálatok szerepe is vitathatatlan, még akkor is, ha jogszabály konkrét feladatot nem is határoz meg, hiszen a nemzetbiztonsági érdek védelme emiatt nem csorbulhat.

A szerzők a nemzetközi kitekintés során az Amerikai Egyesült Államok egyik nemzetbiztonsági szolgálatát, a Secret Service-t is bemutatták, mint a pénzhamisítás elleni küzdelem példáját. Jelen írás tárgyát tekintve – és az eddig megfogalmazottakat nemzetközi példával megerősítve – egy fontos kiemelést szükséges tennünk, miszerint a fenti szolgálat 2015. évi jelentésében rámutatott arra,

¹⁰ GÁL – TÓTH i.m. pp. 168-170.

¹¹ Lásd még: GÁL István László: A bűnmegelőzés néhány kérdése a pénzhamisítással kapcsolatban. In: Tanulmányok a "Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben" című tudományos konferenciáról (szerk.: Hautzinger Zoltán). Pécsi Határőr Tudományos Közlemények II., Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs, 2003, p. 166. (HU ISSN 1589 1674)

¹² a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 5. § d) pontja alapján

¹³ a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 4. § d) pontja alapján

hogy az amerikai dollár hamisítása jelentős veszélyt hordoz az ország monetáris rendszerére, így tehát nemzetbiztonsági érdeket sért.

A nemzetbiztonsági szolgálatok pénzhamisítás elleni szerepe ugyanakkor nem csak az előzőek miatt jelentős, hanem mivel e bűncselekmény látenciája igen magas, a gyanú megléte előtt folytatott tevékenységnek kulcsszerepe lehet. E tekintetben – a rendvédelmi szervek által végrehajtott bűnmegelőzési tevékenység mellett – kizárólag a nemzetbiztonsági szolgálatok rendelkeznek azzal a hatékony eszköz- és módszerrendszerrel, amellyel a leplezett tevékenység felderítésére és megelőzésére lehetőség van. A megelőzés kulcsszerepe pedig vitathatatlan abban a tekintetben is, hogy egy esetleges, az ország nemzetbiztonsági érdekeit, vagy gazdasági stabilitását veszélyeztető törekvés felderítésével biztosítható kizárólagosan annak megakadályozása és elhárítása is, hiszen ebben az esetben a hamis pénz forgalomba kerülésekor már nincs eszköz az állam kezében, amellyel a káros és önmagukat gerjesztő gazdasági folyamatok visszafordíthatók lennének.

Felhasznált irodalom:

- 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
- Cyril MONNET: Counterfeiting and inflation. In: Working paper series. European Central Bank. No. 512 / August 2005. p. 5.
- Európai Parlament és Tanács 2014/62/EU irányelve
- GÁL István László – Tóth Dávid: A pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai. Szakmai Szemle 2016. 4. szám pp. 158-176.
- GÁL István László: A bűnmegelőzés néhány kérdése a pénzhamisítással kapcsolatban. In: Tanulmányok a "Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben" című tudományos konferenciáról (szerk.: Hautzinger Zoltán). Pécsi Határőr Tudományos Közlemények II., Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs, 2003, p. 166. (HU ISSN 1589 1674)
- KARSAI Krisztina: A pénz-és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (szerk.: Karsai Krisztina), Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2013, pp. 817-830 (ISBN: 978 963 295 322 9)
- KÖHALMI László: A pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmények. A pénz büntetőjogi fogalma. In: Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös Rész – Jogi Szakvizsga Segédkönyvek. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2008. 78.fejezet. pp. 388-394. (ISBN: 978-963-7296-56-7)
- MOLNÁR Gábor Miklós: A pénz-és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. (szerk. Busch Béla). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, pp. 660-680. (ISBN: 978 963 258 180 4)